

קובץ
**מראה
מיקומות**

סוגיית
הכות והסמכות

ענף א'
קבלת עול וסמכות
אלול תשפ"ו

בית המדרש
הכמת התורה

”טוב טעם ודעת למדני, בי במצותיך האמנהי”

(תהילים קי"ט)

כבוד חברי בית המדרש היקרים

בשמחה רבה אנו פותחים את סדר הלימוד של זמן אלול, בו נתחיל לעסוק בצורה מעמיקה ושיטתית בנושא השנתי: "הכח והסמכות". בחודש הקרוב נתמקד בענף הראשון: "קבלת עול וסמכות", במסגרתו נברר את יסודות חיובנו בדיני התורה.

מתכונת הלימוד בנושאים אלו תושתת על משא ומתן תורני ודיוני עומק בין כלל חברי ורבני בית המדרש. כמו כן, באמצע החודש יתקיים בהיכל בית המדרש מפגש מיוחד שיכלול שיעור ורב-שיח בסוגייה הנלמדת, ולאחר מכן נסכם את הדיונים למאמר מקיף בנושא.

קובץ מראה המקומות אשר בידכם, חובר על ידי ראש בית המדרש, הרב ישראל קוזליק, ונועד להוות את התשתית והבסיס לדיונים שבין חברי בית המדרש. אנו מצפים כי על גבי מקורות אלו יתווספו מובאות, מאמרים ותכנים נוספים על ידכם, להגדיל תורה ולהאדירה.

את כלל הדיונים ובירורי ההלכה שיתקיימו בינינו, יחד עם המקורות ושאר התוספות של בני החבורה, וכן מאמר הסיכום, אנו עתידים בעזרת ה' להדפיס בצורה מסודרת לאחר סיום הלימוד והדיונים.

בהזדמנות זו, בשם כל חברי בית המדרש, אנו מודים למייסד וראש מכון חכמת התורה, הרב יוסף קמינר, על היוזמה בהקמת בית המדרש, ועל השקעתו העצומה בכל עת להצלחת ורווחת הלומדים. כמו כן אנו מודים לכבוד נשיא בית המדרש, רבי אליהו מיכאל פומרניץ שליט"א, על כל פועליו הרבים למען מכון חכמת התורה, ועל שניאות לתת את היכל בית המדרש שיהיה לנו לאכסניה מפוארת, ולמקום שיהיה נטוע תמיד בליבנו.

בברכת התורה

מרדכי יוסף שטראוס
מנהל בית המדרש

תוכן עניינים

א – דעות הראשונים אם מצוות ואיסורים דרבנן בכלל לא תסור או לא

מקום א רמב"ם הלכות ממרים פרק א הלכה א-ב	7
מקום ב רמב"ם והשגות הרמב"ן ספר המצוות שורש ראשון	11
מקום ג דרשות הר"ן דרוש חמישי	25
מקום ד חידושי הר"ן סנהדרין פט א, ד"ה דבר זו הלכה	29

ה – ז בביאור דעת הרמב"ם

מקום ה תשב"ץ זהר הרקיע שרש ראשון	31
מקום ו משך חכמה פרשת שופטים ד"ה לא תסור	35
מקום ז שב שמעתתא א פרק ג ד"ה והקשה	39

ח – ט המקור למצוות דרבנן לדעת הרמב"ן

מקום ח שערי יושר שער א פרק ז	41
מקום ט קונטרס דברי סופרים סימן א אות יא עד סוף הסימן	45

י – יד החיוב לקיים דברי תורה משום שבועת סיני

מקום י שבועת סיני - סנהדרין לט א; שבועות כט א	55
מקום יא אהל משה חלק ב סימן קלח	59
מקום יב אבני נזר יורה דעה סימן שו אות טו - יח	63
מקום יג חזון איש יורה דעה סימן ב ס"ק כז קטע ראשון	67
מקום יד מנחת שלמה קמא סימן נב אות א ד"ה והנה עד אות ב ד"ה אך	69

טו – יט המחויבות לדינים המתחדשים מסברא

מקום טו מקום הסברא - סנהדרין ע"ד א	71
מקום טז רב ניסים גאון ספר המפתח - הקדמת רב ניסים גאון לש"ס	73
מקום יז הסכמת הנצי"ב לספר אהבת חסד	79
מקום יח בית האוצר א-י כלל קלא	83
מקום יט שו"ת יד חנוך סימן סב	87

כ מחויבות מבח קבלת האומה

מקום כ בית ישי סימן טו	95
------------------------	----

כא – כד גדר איסורים דרבנן

מקום כא נתיבות המשפט סימן רלד ס"ק ג	105
מקום כב אור שמח הלכות גירושין פרק א הלכה יז	107
מקום כג שדי חמד כללים מערכת א סימן קח	109
מקום כד אתון דאורייתא כלל י	113

מקום י

שבועת ט"ו
סנהדרין לט"ז, שבועת בט"ז

לפ

א מיי' פ"ג מהל'
הזוהר הלכה ז סמג
עשין לו :
ב מיי' פ"ד מהל'
הזוהר שני הלכה ה
סמג עשין קלח :
מיי' פ"ב מהלכות
ש"ס הל"י סמג עשין
יוש"ע א"ח סי'

[illegible][illegible]

שנאמו אלה וכחש'נו'. כל עבירות שבחורה לאו דקא אלח' כלומר הק' רלא הוו ביולא' בשבועה רחא מוחב בפי' קדושה' (ק' ז') ד'משום עבירות דקדושה' הארץ: **אם** אמר איני נשבע פוטרי' לאונו מיד. פי' בקונטרס שלא יחזור בו קודם שיא' מצי' ואל' דלמרי' בריש המפקד' (ל"ט ז' לז). אמר הריני משלם וחסר קני' איני משלם

קיימו מה שקבלו כבר • דימה
דבפ"ק דמגילה (ק"ז)
נאכל תנאי טובא דדרשי דלאסתר
ברוח הקודש כחאמה דקריש ושתילא
דריש ליה מקיימו וקבלו קיימו למעלה
ומה שקבלו למטה וברך דמקיימו
לעללו וקבלו למטה פירכא זכר משמעותא
והוא דאשתמול נמי חזי ליה פירכא
(מא) והא דלאסתר דלרשא אחריני
שיב להם על מה שסימחם ואמרו כבא
שיב ליה פירכא משום דלאסתר ליכא
דאשתמול ליתא פירכא כהי הא אלא
הא ללא חמי בחמתיון שבעים הדיין
הא בדיק להכי חזי להו לחודיהו:
וקוספות שבת מה ד"ה חבד חת):

היום כלומר על דעת המקום. דהחיה נברא דא
 ד עליה כדבני לאשתבועי. אמר לחובע נקם
 שבע לו שפרעתך, וכיון דחיה דאשתב
 יעא. ואשתבח דבקישמא אשתבע דחא יהיב
 דסטא נבדא כו' עד סוף.

וְכָאן נֶאֱמַר לֹא יִנְקָה
וְנִפְרָעִין מִמֶּנּוּ וְכָאן מִמֶּנּוּ
אֵל תִּתֵּן אֶת פִּיךָ
וְיִשְׁעֶיךָ שֶׁרוּ אֵלָּא קְרוּבוֹ שֶׁ
תִּתְעַלֵּם וְכֵן עֲבִירוֹת
וְכָאן מִמֶּנּוּ וּמִכֵּל הָעוֹלָם
וְכֹחַשׁ [ח] יִזְמָא עַד דְּ

[illegible]

לא סיד דכתיב מפני אלם חבלם הארץ . כ"ז נמו
ה גמ' כל הצרייתא כמ"ט בתוספתא דקוטא וס
מא עד כ"ו)
ונם ב דחלה

סִיד דְּחִיבִּי מִפְּנֵי אֵלֶּיךָ
כָּל יוֹשֵׁב בָּהּ וּכְל עֲבִידֶיהָ
דְּרוּת וּכְאֵן נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ
בֵּית הַגָּב וְאֵל בֵּית הָהָר
עֲצִיו וְאֵת אֲבָנֵי הַצִּיָּתִיתָהּ
שָׂאִין לוֹ מִמּוֹן אֶצֶל חֲבֵרֵי
כְּמִשְׁמַעוֹ וְלֹנָה בְּתוֹךְ בֵּיתָהּ
אֲשׁוּמִים מִכְּלִין אוֹתָן שׁוֹמְרֵי
אוֹתָהּ מִיָּד וְאֵם אֲבֵר הָהָר
נָא מִעַל אֲחֵלֵי הָאֲנָשִׁים
לֹא הָיָה יוֹדֵעַ שְׂלָא עַל לוֹ
וְעַל דַּעַת בִּיד שֶׁבֶן כִּי
לָהּ דַּעַת שְׂלָא עַל דַּעַת לוֹ
וְעַל דַּעַת שְׂנָאֵר וְלֹא
אֵלֶּא אוֹתָן הָעוֹמְדִין עִסְקֵי
מִנִּין תִּלֵּל וְאֵת אֲשֶׁר אֵי
מִצּוֹת הָעִתִּידוֹת לְהַתְּחַלֵּץ
מִיָּדָהּ מִה שֶׁקִּבְּלוּ כִּי
נִאֲמָרִין בְּכָל לִשׁוֹן *פֶּרֶשׁ
הַמּוֹן וְיִשְׁבּוּעַת הָעִדּוֹת
הָיָה בְּלִשׁוֹנָה נִאֲמָרָה
נִדְרָעוּ בְּשַׁעֲרֵי שְׂנָאֵר
אֵילִימָא מִשּׁוּם דִּאֲתִיבָהּ

וְכִי חֲמוּרָא *וְהֹחֵן *אל
זו כְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת בְּד"ר
שְׁבִתוּרָה נֶאֱמַר בָּהֶן וְגַם
לֹא נֶאֱמַר בָּהֶן לֹא יִנְקָה
אֱלֶעָזֶר דְּהִנָּא *רְבִי אֵלֶּי
יִנְקָה אִיא' לֹמֵר לֹא יִנְקָה
וְאִינוּ מִנְקָה לְשִׁאֲלֵינוּ שֶׁב
וּמִשְׁפַּחְתּוֹ וְכָל עֲבִידוֹת
אֵת פְּנֵי בָאִישׁ הַהוּא
מִשְׁפַּחְתּוֹ מִה חֲסֵאת לֹמֵר
מוֹכֵסִין וְשִׁישׁ בַּה לְסִמֵּי
בְּדִינָא אַחֲרִינָא הֵכֵא בְּנֵי
תַּלְמֵי לְפִי שְׁנֵאמֵר וְשִׁמְתָּ
אוֹתוֹ אִיחוֹר. בְּהַבְרִיךְ וְלֹא

[ל' ר' חנינא]
*וְיִמָּה *סֵב:
[מוֹסַפֵּה יִמָּה
פ"ד]
סְמוּת לר'
יִמָּה סו.
וְיִקָּא כ

נפרעין ממנו וכאן ממנו
על כן תאכל הארץ
ממני אלה אבלה הארץ
וכשלו איש בארצו *א

[כל זה יתא
בעי']

ויקרא בו
מנהגיו כז:

[כדאי קדושין
סז:]

וּלְיוֹנוֹ הַשְּׁנִימָה בְּמֵ' אֶחָד בְּהַכְרֵם - עַי' טוֹיִטְ קַרָּה אֶל מֶשֶׁ

שבועות שנים

פרק שלישי

שבועות

כמ

עין משפט נר מצוה

ואכל מאכלים בהעלם שבועה אחרונה והפריש קרבן וחזר ואכל ענבים בהעלם שבועה ראשונה והפריש קרבן על האילים חו לא מילתפרי ענבים בהעלם לא חייבין להפריש קמייא חלל נמי שבועה שלא אוכל עשור וחזר ואמר שלא אוכל תשע ואכל תשע והפריש קרבן וחזר ואכל עשירית הויה לה עשירית חלי תורה אור

ואכל האננים והפריש קרבן ואח"כ אכל ענבים לחוריהו הויה להו ענבים חצי שיעור ואחצי שיעור לא מילתפרי קרבן הכא נמי "בגזן דאמר שבועה שלא אוכל עשור וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תשע ואכל תשע והפריש קרבן ואח"כ אכל עשירית הויה לה עשירית חצי שיעור ואחצי שיעור לא מילתפרי : **מתני'** *איזו היא שבועת שוא נשבע לשנות את היריעה לאדם אמר על העמוד של אבן שהוא של זהב ועל האיש שהוא אשה ועל האשה שהיא איש נשבע על דבר שאי אפשר לו 'אם לא ראיתי גמול שפורח באויר ואם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד 'אמר לעדים בואו והעידוני שבועה שלא עידיך "נשבע לבטל את המצוה שלא לעשות סוכה ושלא ליטול לולב ושלא להניח תפילין זו היא *שבועת שוא שחייבין על זדונה מכות ועל שגגתה פטור *שבועה שאוכל כבר זו שבועה שלא אוכלנה הראשונה שבועת ביטוי והשניה שבועת שוא אכלה עבר על שבועת שוא לא אכלה עבר על שבועת ביטוי : **גמ'** *אמר עולא 'הוא שניכר לג' בני אדם נשבע על דבר שאי אפשר לו אם לא ראיתי גמול פורח באויר : שבועה שראיתי לא קאמר מאי אם לא ראיתי אביי אמר תני שבועה שראיתי רבא אמר באומר יאסרו כל פירות שבועה עלי אם לא ראיתי גמול פורח באויר אמר ליה רבינא לרב אישי ודלמא האי גברא ציפורא רבא הוי ואסיק ליה שמא גמלא וכי קא משתבע אדעתיה ידיה אישטבע ובי תימא בטר פומיה אולין ולא אולין בטר דעתיה והא *תניא כשמשבעין אותו 'אומרים לו הוי יודע שלא על דעתך אנו משבעין אותך אלא על *דעתנו ועל דעת ב"ד מאי מעמא לאו משום דאמינן דלמא איסקונדרי ידוב ליה ואסיק להו (ה) וזו דכי קא משתבע אדעתיה ידיה קא משתבע לא *התם משום *קניא דרבא *ה"ש וכן מצינו כשהשבעי משה את ישראל אמר להו דעו שלא על דעתך אנו משבעי אתכם אלא על דעת המקום ועל דעתי ואמאי לימא להו קיימו מאי דאמר אלוה לאו משום דמסקין אדעתיהו עבודת כוכבים לא משום דעבודת כוכבים גמי איקרי אלוה דכתיב *אלהי כסף ואלהי זהב ולימא להו קיימו תורה חדא תורה ולימא קיימו שתי תורות תורת חטאת תורת אשם קיימו

*דאמר מר *המורה עבודת כוכבים שכל המורה כולה עבודת כוכבים תורת כולה ולימא להו קיימו מצוה חדא מצוה קיימו מצות ציצית כנגד כל המצות כולן ולימא להו קיימו שש מאות ושלוש עשרה מצות ולמעמך *לימא להו על דעתי על דעת המקום למה לי ולא משני נמי 'הסם כי הוי דלא תהי הפרה לשבועתיהו אלא משני משה רבינו מילתא דלא מריחא נקט :

מלות : צפרק ארבעה מדרים (מדרי דק כה) משני מלות : צפרק ארבעה מדרים (מדרי דק כה) משני מלות : צפרק ארבעה מדרים (מדרי דק כה) משני מלות : צפרק ארבעה מדרים (מדרי דק כה) משני

ושמיר מיהו הוה מלי לפרשי בשבוע על חלי שיעור מזה וחלי שיעור מזה אכל אי אפשר לומר כן דהך מילתא דרבה חילת בפ"ד דגדרים (ד' יו') ומכאן כולה כוונתו כמו שפירש בספרים ולא כג' הקומעין ומשמע נמי דאיידי בשבוע שלא אוכל שיהיה מכל אחד שיעור שלם דמפרש טעמא מנו דחילתא שבועה ארבעים חילתא נמי אלא חלי חלי שיעור בהא אין שייך מנו דלא הוי כלל מושבע ועומד ולריך לחלק ע"כ בין הך להאי דמי' ו' דהסם חילת חסור שבועה *כ"כ ו' וכל מ' ש' חילת מהקדש קאי בחסור שבועה אכל הכא לא היה חסור שבועה בתחלה כלל על ענבים ושייך כאן מנו ו'ה' נמי אי אמר שבועה שלא אוכל מ' אלו חזר ואמר שבועה שלא אוכל עשור דחילתא שבועה שיהי על ידי מנו : **אם** לא ראיתי גמול פורח : תימא דהכא קתני גמול פורח ולא קתני כעולי מזרים ובפרק ארבעה מדרים (גדרים ד' כה) גבי דר דבחי' חני עולי מזרים ולא קתני גמול פורח : **באומר** יאסרו כל פירות שבועה עלי אם לא ראיתי כי' פירוש בשבועה ובפרק ארבעה מדרי' (שס) גרס ליה בדיחא ושינוי שבועה שוא לפי שאי אפשר לו לעמוד בחסור כלל פירות שבועה *ואר"ל דבכר לא חילת כה"ל אם חסר כל פירות שבועה עליו בקיום אם יעשה מדבר זה כיון שאי אפשר לו לקיים אם חסר כל פירות שבועה עליו בלא שום תנאי דשבועת שוא מלינו שאסר הכתוב אכל מדרי שוא לא מלינו ורביה דב' ארבעה מדרי' (שס) תני שבועת הבחי' אסורין מדרי הבחי' מותרין והיינו משום דהבחי' הוה משום שוא אכל קטורא מפ"ד דגדרים (ד' סו') דפריך גבי קיום עיני בשניה ולי דלא ידע שיעורא למלתאמי שבקין ליהיד דעבר בחסור ית' להאמר כ' ויהי שבועה שלא חסין ג' ימים מכין אותו וישלאלתה אלמא גבי מדרי נמי חילת כשלין יכול לקיים ועובר לאלתר וגדרי הבחי' דסרו לא הוה טעמא לפי שדאסר עלמא שחיו יכול לקיים דאפי' יכול לקיים שלא אסר עליו אלא חד פירא שרי בגדרי הבחי' וטעמא לפי שאין דעתו לומר ממש כקודם בית הבד אלא מה שהוא טרוף (מאד קרוב) לגבו ומשונה משאר נחשים קורא קורא בית הבד וחלי גדול מאד שרוא קרא עולי מזרים ואינו אומר כן אלא להחזיק וללמד דבריו וגבי שבועה החמירו משום דכתיב לא יקח והא דמי בתוספתא כסם שנדיה הבחי' מותרין כך שבועת הבחי' מותרת היינו מלורייא : **כשהשביע** משה את ישראל : קאמ קשה מה היתה מועלת השבועה כמו שהיה ירא שיעברו עבודת כוכבים כמו כן הוה (ג) לירא פן יעברו השבועה :

דעבודת כוכבים איקרי אלוה : אליו יחזירו שם המיוחד האמר' בסוף שבועת העדות (ל'קמן ד') למה שמות האלמות במינה מול אפי' מלות : צפרק ארבעה מדרים (מדרי דק כה) משני מלות : צפרק ארבעה מדרים (מדרי דק כה) משני מלות : צפרק ארבעה מדרים (מדרי דק כה) משני

ואין מביאין קרבן : על חצי שיעור : ידו' שלמי בעי חזמא (כרב) [מברקניה] חזי לפני חמש ככרי ואמר שבועה (שאוכל) [שלא אוכל] ככר זו [חזון] ואמר בשל אלו : חזון ואמר ארבע אלו : חזון ואמר חמש אלו : חזון ואמר הארבעה : א"ל אין חייב עליה אלא אחת כיוון שחזיר עליה שבועה נאסרה עליו

ואין מביאין קרבן : על חצי שיעור : ידו' שלמי בעי חזמא (כרב) [מברקניה] חזי לפני חמש ככרי ואמר שבועה (שאוכל) [שלא אוכל] ככר זו [חזון] ואמר בשל אלו : חזון ואמר ארבע אלו : חזון ואמר חמש אלו : חזון ואמר הארבעה : א"ל אין חייב עליה אלא אחת כיוון שחזיר עליה שבועה נאסרה עליו

ואין מביאין קרבן : על חצי שיעור : ידו' שלמי בעי חזמא (כרב) [מברקניה] חזי לפני חמש ככרי ואמר שבועה (שאוכל) [שלא אוכל] ככר זו [חזון] ואמר בשל אלו : חזון ואמר ארבע אלו : חזון ואמר חמש אלו : חזון ואמר הארבעה : א"ל אין חייב עליה אלא אחת כיוון שחזיר עליה שבועה נאסרה עליו

ואין מביאין קרבן : על חצי שיעור : ידו' שלמי בעי חזמא (כרב) [מברקניה] חזי לפני חמש ככרי ואמר שבועה (שאוכל) [שלא אוכל] ככר זו [חזון] ואמר בשל אלו : חזון ואמר ארבע אלו : חזון ואמר חמש אלו : חזון ואמר הארבעה : א"ל אין חייב עליה אלא אחת כיוון שחזיר עליה שבועה נאסרה עליו

ואין מביאין קרבן : על חצי שיעור : ידו' שלמי בעי חזמא (כרב) [מברקניה] חזי לפני חמש ככרי ואמר שבועה (שאוכל) [שלא אוכל] ככר זו [חזון] ואמר בשל אלו : חזון ואמר ארבע אלו : חזון ואמר חמש אלו : חזון ואמר הארבעה : א"ל אין חייב עליה אלא אחת כיוון שחזיר עליה שבועה נאסרה עליו

ואין מביאין קרבן : על חצי שיעור : ידו' שלמי בעי חזמא (כרב) [מברקניה] חזי לפני חמש ככרי ואמר שבועה (שאוכל) [שלא אוכל] ככר זו [חזון] ואמר בשל אלו : חזון ואמר ארבע אלו : חזון ואמר חמש אלו : חזון ואמר הארבעה : א"ל אין חייב עליה אלא אחת כיוון שחזיר עליה שבועה נאסרה עליו

ואין מביאין קרבן : על חצי שיעור : ידו' שלמי בעי חזמא (כרב) [מברקניה] חזי לפני חמש ככרי ואמר שבועה (שאוכל) [שלא אוכל] ככר זו [חזון] ואמר בשל אלו : חזון ואמר ארבע אלו : חזון ואמר חמש אלו : חזון ואמר הארבעה : א"ל אין חייב עליה אלא אחת כיוון שחזיר עליה שבועה נאסרה עליו

ואין מביאין קרבן : על חצי שיעור : ידו' שלמי בעי חזמא (כרב) [מברקניה] חזי לפני חמש ככרי ואמר שבועה (שאוכל) [שלא אוכל] ככר זו [חזון] ואמר בשל אלו : חזון ואמר ארבע אלו : חזון ואמר חמש אלו : חזון ואמר הארבעה : א"ל אין חייב עליה אלא אחת כיוון שחזיר עליה שבועה נאסרה עליו

ואין מביאין קרבן : על חצי שיעור : ידו' שלמי בעי חזמא (כרב) [מברקניה] חזי לפני חמש ככרי ואמר שבועה (שאוכל) [שלא אוכל] ככר זו [חזון] ואמר בשל אלו : חזון ואמר ארבע אלו : חזון ואמר חמש אלו : חזון ואמר הארבעה : א"ל אין חייב עליה אלא אחת כיוון שחזיר עליה שבועה נאסרה עליו

מתני' שבועה שלא עידיך : ביטול מזה הוא היינו דבר שאי אפשר : **ושנים שבועה שוא** : שהרי נשבע לבטל את המלה : **גמ'** וסוף שניכר : העמוד לשלש בני אדם הוא דהוי שוא אכל לא ניכר הויא שבועת שקר : **ורבא אמר** באומר יאסרו כל פירות שבועה : בשבועה עלי אם לא ראיתי : **ואסיק ליה** : **שם גמל** : העלה לו שם גמל : **כשמביעין אותו** : גבי שבועה דהיינו תנאי ליה המביעין את המחזיר שבועה ככ"ד : **איסקונדרי** : חתיכות עץ קטנות שמשחקין בהן : **ואסיק ליה** : **שם וזו** : כינה את שם ממות : **הסם משום קניא דרבא** : לעולם בחר פומיה אולין והא דליתמרך לן למימר לא על דעתך משום דבפומיה ים שבועה דרמאות כגון דדיב ליה קנה ונתן המעות לטוב והפקידו אליו וכשבע שהחזיר לו מעותיו ולאחר שבועה יחזור ויטעל וטובא הוה קניה דרבא הכי : **וכן מלינו** : דכתיב (דברים כט) לא תסמם לבדכם לא כשאתם סבורים כאשר בלבבכם : **לאו משום דמסקין אדעתיהו עבודת כוכבים** : ומסקין ליה שם אלוה : **משום דעבודת כוכבים נמי איקרי אלוה** : חזון נמי בטר פומיהו קושטא מדמו לאשטבע : **ולמא לאו קיימו תורה** : יושבעים על כן לאו משום דמסקין אדעתיהו עבודת קורי להו תורה ומשתבעי אדעתיהו ומשני דהא תורה אי הוה אמר הכי משמע דהא תורה ואין אית לן תבז ובעל פה :

תורה חטאת וטורת אשם : אי אמר קיימו תורות הוה עסקיה לאשטבעי אהך תרתי דליקרו תורות ולא אשאר מלות : **חמורה עבודת כוכבים** : כ"ד דכתיב גבי עבודת כוכבים (דברים טו) וכי קטנו ולא תעשו את כל המלות האלה : **שקולה מצוה לזית ככל המלות** : דכתיב (במדבר טו) וזכרתם את כל מצות ה' גימטריא שלה שם מצוה ומשונה חסין ומשנה קשרים הכי י"ל : **ולמעמך** : דבעית למימר דהא "דלמדין להו לא על דעתך כי הכי דלא ליסקין אדעתיהו מלי דעבו ומסקין ליה חלי שמה : על דעת המקום ועל דעתו להם לי' למימר ומסקין ליה בחד : אלא

תורות חטאת תורת אשם קיימו : כל המורה כולה עבודת כוכבים תורת כולה ולימא להו קיימו מצוה חדא מצוה קיימו מצות ציצית כנגד כל המצות כולן ולימא להו קיימו שש מאות ושלוש עשרה מצות ולמעמך *לימא להו על דעתי על דעת המקום למה לי ולא משני נמי 'הסם כי הוי דלא תהי הפרה לשבועתיהו אלא משני משה רבינו מילתא דלא מריחא נקט :

תורות חטאת תורת אשם קיימו : כל המורה כולה עבודת כוכבים תורת כולה ולימא להו קיימו מצוה חדא מצוה קיימו מצות ציצית כנגד כל המצות כולן ולימא להו קיימו שש מאות ושלוש עשרה מצות ולמעמך *לימא להו על דעתי על דעת המקום למה לי ולא משני נמי 'הסם כי הוי דלא תהי הפרה לשבועתיהו אלא משני משה רבינו מילתא דלא מריחא נקט :

תורות חטאת תורת אשם קיימו : כל המורה כולה עבודת כוכבים תורת כולה ולימא להו קיימו מצוה חדא מצוה קיימו מצות ציצית כנגד כל המצות כולן ולימא להו קיימו שש מאות ושלוש עשרה מצות ולמעמך *לימא להו על דעתי על דעת המקום למה לי ולא משני נמי 'הסם כי הוי דלא תהי הפרה לשבועתיהו אלא משני משה רבינו מילתא דלא מריחא נקט :

תורות חטאת תורת אשם קיימו : כל המורה כולה עבודת כוכבים תורת כולה ולימא להו קיימו מצוה חדא מצוה קיימו מצות ציצית כנגד כל המצות כולן ולימא להו קיימו שש מאות ושלוש עשרה מצות ולמעמך *לימא להו על דעתי על דעת המקום למה לי ולא משני נמי 'הסם כי הוי דלא תהי הפרה לשבועתיהו אלא משני משה רבינו מילתא דלא מריחא נקט :

תורות חטאת תורת אשם קיימו : כל המורה כולה עבודת כוכבים תורת כולה ולימא להו קיימו מצוה חדא מצוה קיימו מצות ציצית כנגד כל המצות כולן ולימא להו קיימו שש מאות ושלוש עשרה מצות ולמעמך *לימא להו על דעתי על דעת המקום למה לי ולא משני נמי 'הסם כי הוי דלא תהי הפרה לשבועתיהו אלא משני משה רבינו מילתא דלא מריחא נקט :

תורות חטאת תורת אשם קיימו : כל המורה כולה עבודת כוכבים תורת כולה ולימא להו קיימו מצוה חדא מצוה קיימו מצות ציצית כנגד כל המצות כולן ולימא להו קיימו שש מאות ושלוש עשרה מצות ולמעמך *לימא להו על דעתי על דעת המקום למה לי ולא משני נמי 'הסם כי הוי דלא תהי הפרה לשבועתיהו אלא משני משה רבינו מילתא דלא מריחא נקט :

תורות חטאת תורת אשם קיימו : כל המורה כולה עבודת כוכבים תורת כולה ולימא להו קיימו מצוה חדא מצוה קיימו מצות ציצית כנגד כל המצות כולן ולימא להו קיימו שש מאות ושלוש עשרה מצות ולמעמך *לימא להו על דעתי על דעת המקום למה לי ולא משני נמי 'הסם כי הוי דלא תהי הפרה לשבועתיהו אלא משני משה רבינו מילתא דלא מריחא נקט :

תורות חטאת תורת אשם קיימו : כל המורה כולה עבודת כוכבים תורת כולה ולימא להו קיימו מצוה חדא מצוה קיימו מצות ציצית כנגד כל המצות כולן ולימא להו קיימו שש מאות ושלוש עשרה מצות ולמעמך *לימא להו על דעתי על דעת המקום למה לי ולא משני נמי 'הסם כי הוי דלא תהי הפרה לשבועתיהו אלא משני משה רבינו מילתא דלא מריחא נקט :

תורות חטאת תורת אשם קיימו : כל המורה כולה עבודת כוכבים תורת כולה ולימא להו קיימו מצוה חדא מצוה קיימו מצות ציצית כנגד כל המצות כולן ולימא להו קיימו שש מאות ושלוש עשרה מצות ולמעמך *לימא להו על דעתי על דעת המקום למה לי ולא משני נמי 'הסם כי הוי דלא תהי הפרה לשבועתיהו אלא משני משה רבינו מילתא דלא מריחא נקט :

תורות חטאת תורת אשם קיימו : כל המורה כולה עבודת כוכבים תורת כולה ולימא להו קיימו מצוה חדא מצוה קיימו מצות ציצית כנגד כל המצות כולן ולימא להו קיימו שש מאות ושלוש עשרה מצות ולמעמך *לימא להו על דעתי על דעת המקום למה לי ולא משני נמי 'הסם כי הוי דלא תהי הפרה לשבועתיהו אלא משני משה רבינו מילתא דלא מריחא נקט :

תורות חטאת תורת אשם קיימו : כל המורה כולה עבודת כוכבים תורת כולה ולימא להו קיימו מצוה חדא מצוה קיימו מצות ציצית כנגד כל המצות כולן ולימא להו קיימו שש מאות ושלוש עשרה מצות ולמעמך *לימא להו על דעתי על דעת המקום למה לי ולא משני נמי 'הסם כי הוי דלא תהי הפרה לשבועתיהו אלא משני משה רבינו מילתא דלא מריחא נקט :

מקום יא

אהל משה
חלק ב סימן קלח

כולה לפי דין להם הפנים כ"ד עשרונים מ"ד סאין, חמס
הה"צ מוה"ר אלעזר משה הורצין א"צ בפנימק אמר שיתכן
במשמע שלכל הג' היתה האופה, כי חלקה לוי היה וכל
הצולותיו הוא משער ראשון, והצואה הנה עמה אופה
להפריש תרומת מעשר לכהנים שבשילה, וג' עשרונים לג'
פריס, ג' עשרונים לפי דין מנחת נכסים.

(יסוד אוהל מועד דף מ"ט).

יא

רות ב' י"ב. ישלם הי פעלך ותהי משכורתך שלמה מעם
הי חלקי ישראל אשר צאת לחסות תחת כנפיו, ואיתא
במדרש פ"ה אמר ר' חסא אשר צאת לחסות בלל כנפיו,
ובהי המדרש הזה הוא מן המדרשים קשי הכונה מאד דמה
חידש לן ר' חסא יותר ממקרא גופו, וכבר דיברו בזה
המפרשים איש איש לפי דרכו, ואמר הרב הגאון המפורסם
מוה"ר אלעזר משה הלוי איש הורצין ז"ל א"צ דק"ק פנימק
כן, והנה בתחילה לריבין להבין במקרא גופיה הכפל לשון
של ישלם הי פעלך ותהי משכורתך שלמה, דלכאורה הוא הכל
כעין אחד ול"ל למוכתב הרוויחו, אך צאתה הוא שני דברים,
והענין בן הוא דבפסוק הקודם יש שני ענינים, ה' הוגד
לי כל אשר עשית עם המותק אחרי מות אישך, וזו ענין אחד
שהיתה משרתת את נעמי ונעמי יצאה במקומה וזאת היתה
בגיוותה כמו שדרשו במדרש שאילו תמול שלשום לא הוית
ופי' המתנות כהונה לפי שעד היום לא נחשבה להלכה
של עמוי ולא עמויות, וענין ה' הוא ותעזבי חב"ד ותמך
וגר ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום, וזהו הכפל
של הוגד הוגד לי על שני ענינים הללו, ואיתא במס' קידושין
ל"א א' גדול המלווה ועושה יותר ממי שאינו מלווה ועושה,
לזאת על ענין הא' אשר עשה בגיוותה אמר ישלם הי פעלך
ולא אמר שלמה משום דעדיין לא היתה מלווה ולא היה
שברה משלם כמלווה ועושה, אבל על הענין ה' אשר גייר
את עצמה ונעשית מלווה ועושה אמר ותהי משכורתך שלמה
כ"ל, וזאת היא ג"כ כוונת המדרש דרז"ה להרץ הכפל לשון
צקרה שאמר ישלם הי פעלך ותהי משכורתך שלמה מעם הי,
אמר ר' חסא אשר צאת לחסות תחת כנפיו, כוונתו דמפני
מה משכורתך שלמה על אשר צאת לחסות בלל כנפיו דותהי
משכורתך שלמה מדובק עם אשר צאת לחסות תחת כנפיו
כ"ל ולא כדנראה דאשר צאת וגר קאי על כל המקרא.

(ספר קהלת יצחק על התורה להר"ר יצחק ב"ר גיטו,
ווילנא תר"ס, פ' גשא, והובא בחלק ראשון בהגהות
ליבמות מ"ח ב').

סימן קלח

**חומר הבטחת האדם לאחרים בסמיכות דעתו ע"י דבר
הנחוג בדיבור או במעשה**

גדרשתי למשאלה מדפסיו ווילנא לגדור גדר צד המשיגים
גבול ומצואים ספרי הש"ס מהו"ל אשר לא
ע"פ חוקי המליכה, ובסיבתם ישיבו יד גם הבאים צהחוס
מכבר חס, ומהללים צדית הצטחוס, ובשלם חלם גשו
למשפט, בחיסור השגת גבול וצחוקק משפט דת המלך וצחוקק
קיום דבר אשר כל איש צעם צטחוסו וצדו מלא צוואו
צהחוס והתחייב לקבל כל כך צטחוסו, בגלום מחירו הקבוע
בדלשונה.

והנה לא חובל חת משנה על השתים הראשונות, וכן בעד
ידועה בתחילה מכל פרימי המשנה מראשית הענין
עד כה ומלך הדברים עהה, ותוכן דעה הממשלה, ולכל חלם
לריך הקירס רבם צעורה עהה, ולך לעמל ריק לחשבו, כי
לא עלי ישענו כל צעלי הריב לאמר הרץ משפטנו וכדברך

קטרת כסף שהים עשרה, מזריק כסף שנים עשר, כפות זהב
שנים עשרה מלאות קטרת, וי"ב מ"ש דמלאה קטרת הכפות
הזכור כאן, והקטרת והמזרקות היו מלאות כולה למנהג
לא הזכיר, והנראה דהנה כשתחיל למנות כללם כתיב זאת
הנוכה המזנה ביום המשנה אותו, מאת נשיאו ישראל קטרת
כסף שהים עשרה וגר [משמע שהצואו כולם את הקטרת
והמזרקות והכפות כולם ביום הראשון] ורק דהקריצו כל
אחד ואחד ביומו, ולפי"ז אם היו מציאין צאותו יום מלאות
כולה היו נפסלים בלינה עד יום שהקריצו, ולזה לא הציאו
באותו יום הכולה למנהג, אבל הקטרת הלא אין נפסלה
בלינה (שבועות י"א א') (*), ויכלו להציאו כבר ביום המשנה,
ולכן כתיב כאן בבאי קרא דהיו מלאות קטרת, אבל מנהג
דלא הציאו אז לא כתיבא, בשם ר' אלעזר משה מפנימק.

(תדושי רבינו הגר"ז סאלאוויציק על התורה, כפי
השמועה, ועי' בס' משך חכמה סכתב ג"כ כך).

פ

פנחס כ"ח ל"א. תמימים יהיו לכם ונכבדים. צהג
השבוטות כתיב תמימים יהיו לכם ונכבדים אבל
בכל המועדות כתיב גר קרצות צלמם תמימים ולא המהין
הכתוב עד אשר המנהג לכתוב בתמימות אלל הנכסות, ומה
נעמה בזה דרש חז"ל שהצוא רש"י ז"ל כאן שקף הנכסות
יהיו תמימים שכוין שהעלה קמהין פסול וכו' צממות פ"ז
א', ועי' כהנה תורה דבר זה גר צעווע שחז מתחיל היין
להתקלקל מהמת החמם, כדחתן צצ"צ ל"ה א' יין מבושם חזי
מוכר לך חייב להעמיד לו עד העלאת, ופי' רש"י דין
מבושם היינו שיתקיים ומאז וחילך ההוס מקלקל חפלו
המבושם, והסודות תורה להשגיח שיהיה היין טיב ולא צעל
מוס. מפי הרה"ג ר' אלעזר משה הורצין מפנימק.

(ספר יסוד אוהל מועד דף כ"ח).

ט

מסעי ל"ד י"ז. חלם שמות חלשים וגר עד סוף הפרשה.
צפרשה זאת יש שני דיוקים אשר לא ראיתי במפרשי
התורה אשר יעירו עליהם: א) סדר השצעים צפרשה זו לא
בסדר הולדותיהם ולא בסדר חנייתם, צ) צלשם הראשונים
כתוב שם הנשיא ולא נאמר מלת נשיא, ובצשה הבתורים
נאמר נשיא, בכל אחד, ולכאן כל זאת אמר: בגדרים מ"ה א'
איתא רבי יהודה אומר אין חגשי הגליל לריבין לכתוב שכבר
כתבו הצותיהן על דיוכן, ובגמ' אמרו על זה הניח רבי
יהודה אמר חגשי גליל קטענין היו, היו נודדים הנהא זה מזה,
עמדו הצותיהן וכתבו חלקיהן לנשיא, והנה צארץ ישראל היו
שלשה חלקות, יהודה עבר הירדן והגליל, ובפרשה זו לא
נאמרו רק יהודה וגליל כמצואר צפסוק י"ג, והנראה כספר
יבוע צחלוקת הארץ וראש כי צארץ יהודה לקחו חלק
שלשה השצעים הלה: יהודה, שמעון ובנימין, והנשארים
היו צארץ הגליל, על כן סידר הכתוב את שלשה השצעים
הלה צראשונה שם צארץ יהודה ולא נאמר בהם נשיא,
והנשארים שם צארץ הגליל נאמר בהם בכל אחד ואחד
נשיא, כי כל אדמת השצע היתה כתובה לנשיא.

(מכת"י, והובא ג"כ בספר יסוד אוהל מועד דף כ"ח).

י

שמואל א' א' כ"ד. ותכלה עמה כאשר גמלהו צפרים
שלש ואיפה אחת קמח וגר, רש"י ז"ל פירש
שאופה לכל פר הצואה שהאופה ג' סאין להוליה ג' עשרונים

(*) היינו לפירס"י שם דאפי' משקדשה בבלי ליקרב אינה הופסלא
בלינה מן התורה, אבל הוסי' שם כתבו דלאחר קידוש כף אפשר
דמיפסלא מה"ת ע"ס.

כי כל אשר ימלא ידו לקחת ספרי קודש הלא לבד אומן נז, סמכו גם הסמיכו את אחיהם היהודים, ויכלו הכסף המורס מכל הכותב ידו להי צהדפסת הכרכים הראשונים, ועתה כי הפריעו אותם ממעשיהם הלילה, והיו גם המה גזולי הרבים החפצים בכלי מלא ושלם, הישמע או היראה המס כזה וגז הרצים הנגזלים לאין ערוך, המזאת הלא לנו תורה, הממכורת פהנים לוף דש נעמוס, ומנחיצות עקלקות אל יושר גישי, ואזה נולך חרפת עם הי ותורתו לעינו העמים, וגם פריי בני עמנו החותרים להפיל חומות בני יוון כי יענו להמור הכה העם הזה חוקי הי ופרו, גדרי המלך יפרו, תורה האדם לא ישמרו, והאמונה הצדה מהם ובמה איפוא נגדו, כלה וכלה קול ענות יישמע צמזמות המעונפות אשר דרכם כסל להטיל מוס בקדשי שמים, ולהצאים צהמא יחידים שמן תורה שם ישראל כולו, צעה סמוך נצצי צרועי ישראל הנאמנים גודרי גדרותם כי יליו שם ישראל מהיותו לשמלה ח"ו, כן המדפיסים חלילה להם לשנות מולא שפתם אשר נדרו נהי ועמו, כן בטוב פאר הספרים כן צהקל משלח הכסף, וכי יעלה על לב מי ומי מהתומים נגד זכות המדפיסים, הלא יש שופטים בישראל יגישו דבריו לפני צ"ד השוב מישראל, והמה אחר דרשם מענה מהמדפיסים ואחרי עמדם על האמת ישפטו עפי התורה, אך לא תהי עדתנו כעיר פרוזה לא חומה, והי חומה לעמו, וכבודם יישא לשם ולתהלה, ולדקת ואמונה רבותינו צעלי התלמוד יעמד לנו צאחזו מעשיהם צידנו צאמת ויושר נצב לא צמעש חון ותרמית, או אז נקור כי יגלו לעינינו תעלומות דצריהם הנאמרים צאמת.

סימן קלט

בדברי בעל קהלות יעקב שהוכיח מסוטה ט"ז ב' צריך לשחוט הורידין

אשר דרש מאתי צדברי הקב"י (חיו"ד סי' צ"י) שכתב דלאמוראי דפליגי אר"פ צפ"צ דחולין (כ"ט א') ל"א ורדין אפילו צקדשים, והקשה מעכ"ת ע"ז מצרייתא שם דאמרו לו וכו', וודאי דלפ"ד ל"א דלדברי דר"י נאמרו, ואע"ג דרש"י לא פירש כן, היינו דלר"פ דמודי לי צקדשים ה"ה דמודי לי צחולין צעוף שולכו כאהד כיון שלא ילא כל דמו, אצל לאינך אמוראי דס"ל דצקדשים ל"א שיויא כל הדם ע"י הסימין, ה"ה צעוף דחולין ל"א, אך עיקר הדיחוי של הגרד"ל ז"ל לא אצין דמה עיין לפורי מאורע לקדשים דבכו צעין כל הדם דווקא מקרה משא"כ צפורי מאורע, אך לדעתו לאו רחיה משם מטעמא אחרינא, דהתם ה"ק אס לא יוכל למחר כ"כ שלא ילא דם השחיטה לחוך המים, עכ"פ יוכל להזכר צדס הורידין, שיאחזם צידו שלמים או התוכין שהן רכין ויוכל לדוחקן שלא יולא הדם.

סימן קמ

דין משאל"ט ביבמה, ביאור שיבת רש"י במעביר חפץ דרך עליו (שבת ח' ב') ואם יש דין שביתת בהמתו בדגים

מוצאי מנוחה וטר"ב מרחשון חיי שלום וכל טוב לנחמיה לפ"ק,

ישפות ה' שלום לידיד נפשי עוז הוא ניהו הרה"ג המפורסם לפאר ותהלה וירא ה' מרבים כש"ת מוה"ר נחמ"י נ"י ישבע ברכה וכ"ט סלה.

בשבוע העבר הגיעני כתי"ה העבורה כי לא היתה צביתו איזה משך זמן, ושמהתי בפלפולו הטוב, אך לדוגא

נעשה, אולם אל החתומים חשא נצבי, אל נח תרעו, נח העצרו החוקים שחקקתם מאז כל יש לאל ידכם להקומם, לו יחי שאין צוה רק משום חוסר אמונה, גם זה לא נקלה הוא, כצר אחז"ל לא חרצה ירושלים אלא משום שפסקו חנשי אמונה, ורק צמילי דעלמא, ראו נח צחצחה מהר"מ מיון ז"ל סי' ע"ז וסי' ק"א איך היו נוהגים גדולי הדור צמשה דיבורו לצד, ולא חששו להלצנת פנים החמור, ומוכן שמה כי כן הוא חובה על כל צ"ד בכל זמן (אך אין צידנו להעמיד משפטי התורה על תלס) להודיע לכל שאין האיש ההוא בכלל שארית ישראל וכי למשן ינורו מדרכיו, ולצלתו לשפוט ממנו על הכלל חיי לצלתי היתיר שארית רח"ל.

והנה כל אשר עינים לו יחזה צרור צחורה וציחאים וכהוצים וצדברי חז"ל צמקומות חין מספר עולם החיוצ צדצר שמצטיח אים לרעבו ומסמיכו צרור ע"ז צחיה דצר הנהוג. הגידו נח חיה מקור העונש תקיעת קף החמור שזו יחזקאל הנציא ככרוביא, והנה נתן יד לא ימלט, והחמירו צה כל הפוסקים כצוטה, וקלחם יוחר משצוטה, הלא חיה מלוח מחודשה הלא חון נציא רשאי לחדש דצר, ועוד יקשה למה יחמיר הנציא כ"כ צעוטה הלא חון עונשין חלה א"כ מחכירי, ומה חיה הכריתת צרית המוצכת צמקומות חין מספר, ומהה גם לפני מתן תורה וחיה איננה ממזות בני נח, ולא עוד חלה שכל משפטי תוה"ק אפילו החמורות שבחמורות לא נחאששו יסודותיהן בישראל כי אס צעצט צברית ומה תועיל הכריתות צרית צחין תורה, וא"כ הדצר הלוי צעצמו, ומה יתנו ומה יוסיפו צחרי העגל צירמ"י ל"ע יוחר על מלות הי, הלא צהכרה יודה כל משכיל כי עיין ההאמנה והצעהה הוא חותם טצעת צורה עולמו לעבודתו ובלעד לא תכון שום מלוח לאזהרה, לכן לא הוצא צמספר המלות לצני נח ולישראל כמו מלות אמונה הש"ת ותורתו (דכיינו משום שקיבלו עליהם צסיני מחדש כמ"ש הרמב"ן ז"ל צהשגותיו לס' המלות לא תעשה הי שרק מפני הקצנה מחדש רחוי נמנוחה, וצו חין שייך לקבלה מחדש, כיון שבלחה ל"ש קבלה ואין מולחין את המלח ולא חורשין תלס צחוך תלס, ואס שנהחדשו דצרים צענין השצוטה הלא נמנו כולן צמקומותיהם) וחידוש מלות הנדרים ושצוטה חיה רק צעצר, או לעתיד צדברים אשר חין חפץ צס להי ולאנשים כמו אוכל ולא אוכל דצר המותר, אצרוק צרור לים ולא אצרוק, אצל הצעמח האדם לעשות רחון אחרים כל שהסמיכו צקיום דצר הנהוג צדיצור או צמעשה, הוא חיוצ קדום מיוס צרור אדם צאריך (עי' סנהדרין ל"ח צ' וצמ"ר סוף פרשה ויקרה) לכן נצצנין אפי לקיים המלות אע"ג דאמעיו ממלקות וקרבן דצבוטה, ולמה לא תהי כמו נצצט לעצור דהויה שצוטה שוא, כיון דלא חוילא כלל והוקשה קיום לציעוט צקרא דלהרע או להיטיב, חלא וודאי דהויה צכלל חיוצ שצוטה הקדומה, ולולי כי ירחתי לחדש דצר הו"ה דגם מ"ש בשצוטה ל"ו הי לאו לאו חן הן שצוטה, הוא ג"כ משין זה רק צדצר צנינו לצין אחרים, שגס צפ"א חייב מלד חן שגך נדק (לדעת קלח פוסקים) אך אחר מתן תורה נחוסף חיוצ קרבן צמיוי דחויילא עלייהו שצוטה ההורה, וחיה חיה שורש כל נדר ושצוטה לקיים דצר, וממנה נמח לנו חיוצ קיום דינא דמלכותא והוקף כה המנהג צד"מ שטוקר הלכה צמ"מ ושיעבוד חיוצ הגוף אפילו על דצר שלא חל קנין וחיוצ דצרי הקהל צלא קנין, ושיעצור השוהפין וצעלי אומניות צדגמרי ומקני אהדדי ומשעצדי נפשייהו חין ספורות צצצלי וירושלמי וכס"פ לענינים כאלה, דכל היכי דגמרי ומקני חיוצ גמור. **וזאת** חיה תורה האדם בכל תכלותיו צהצל. והנה צענין חזה אשר אנהנו עסוקים צו, חיש הצעהה והסכמה ושעצור הגוף יוחר מזה, ועליהם המכו המדפיסים יסודותם

מקום יב

אבני מזר

יורה דעה סימן שו אות טו – יח

משום דאורח' בהכי כונה אחרת הוא. והוא כעין דברי הש"ס בברכות (כ"ה.) בהא דחולש היינו גזוז. ומקשה מהא דחולש כקף עוף חייב משום גזוז. ומשני שאני כקף דהיינו אורח'. ופרש"י דרך מולח עוף לחלוש ולא לגזוז ע"ש. וכן הוא בירושלמי עוף שאין לו גזוז תלישחו זהו גזוזו. וכן בחולין (קל"ז) בנולה של עזים דאורח' בתלישה זהו גזוזו. ובללים דאורח' בתלישה זהו קלירתו. הכל כפרש"י בברכות וירושלמי כיון דאורח' בתלישה ולא בגזוז. וה"נ אף דכתיבה לאו כדיבור. מ"מ שטר דאורח' רק בכתיבה. כתיבתו זהו דיבורו. ולשון רש"י הוא ממש לשון הש"ס בברכות וחולין הכל. וכיון שפרש"י שם וכן בירושלמי דאורח' רק בתלישה ולא בגזוז. ה"נ כך הפ"י דאורח' רק בכתיבה. וע"כ נדר שבין א"ס לחבירו הא אפשר לידור בפיו ולכחוב לו הודאה שגדר בפיו:

(ט) **ובוראי** לפי המחבר [הכונה על תש' הרי"ם] דעס עדות משום דהוי כמו כלאחר יד בשבת. א"כ כגדר שבין אדם לחבירו אף דאפשר כגדר בפיו והודאה בכח. מ"מ אורח' נמי נדר בכח. אך למה שהוכחתי דפ"י דפסול מפי כתבם משום דלאו כדיבור דמי רק במידי דלאו אורח' כדיבור רק בכח כתיבתו זהו דיבורו. והרי שבועה ונדר שבין אדם לחבירו אורח' נמי כ"ל ולא שייך כתיבתו זהו דיבורו:

(י) **ובתומים** כתב דלר"ת דעדות לא מיפסד רק אלס דאינו ראוי להגיד כפה. בשבועה נמי בראוי להגיד מהני שבועה בכח. ולדידי אינו דומה שהרי כתבו תוס' ביסוד דברי ר"ז בראוי לבילה משום דלא כתיב בלשון אוי ובללת רק מנחה בלולה ע"כ סגי בראוי לבילה. ה"נ בעדות 'הואיל ולא כתיב שגידו כפה רק על פי שנים יקום דבר סגי בראוי להגיד כפה. משא"כ בשבועה דכתיב לבטא בשפתים שיפרט המעשה בשפתיו. וכן היו"א מפיו. שיפרט העש' שיו"א מפיו. ע"כ לא מהני בראוי לבד אלא שיו"א בשפתיו דוקא. ויש לפרש עוד דבעדות דכתיב עפ"י שנים עדים יקום דבר. אינו מוכח שילטריך להגיד כפה. רק שיהי' ראוי להגיד כפה. דכיון שאינו כשר רק אם ראוי כפה. הרי על פיו קם הדבר. דאי לאו פיו לא הי' ראוי להגיד כפה ולא הי' עדות. נמצא דמקרא דעל פיו אין הוכחה שיהי' מחויב דוקא להגיד כפה. אבל בשבועה דכתיב לבטא בשפתים מהיכי יחיי שגאמר דבראוי סגי:

(יא) **והנה** בתש' הרי"מ ובתת"ס לדבר אחד נחבטו דלכטא בשפתים היינו דאפי' דיבור הקל מועיל בשבועה. וכ"ש בכתיבה שהוא מעשה. והרי במתני' דשבועות שמים היכן מלינו מדבר ומביא קרבן. הגה שזה חידוש שמדבר מביא קרבן. ומעשה קריח מדיבור. וא"ת א"כ הא דאמר שבועה שוא לוקה אף דאין בו מעשה מדכתיב לא יקח ד' אבל ב"ד שלמוטה מלקין אותו ומקנין אותו. אימא דקרא במעשה שכתב. ויחא ל"י דכיון דמקריח אתי דיו לבא מן הרין להיות כנודן עכ"ד:

(יב) **ויצי** נראה דאי מקריח ודאי חיובא פירכא מה דיבור דמהני בכל הני דלריק אמירה ובחליה. רק שגאמר דהוי קריח בסברא. וגם בזה יש לדון שהרי במשנה ערכין (ט"ו:) החמיר במדבר מבטחה מעשה. וכבר ביאר מהר"ל ז"ל בכתיב בלשון שהלשון עלם האדם דכתיב ויהי האדם לנפש ח"י לרוח מומללא. וע"כ במידי

דמונא וכה"ג מעשה עדיף. אבל לחול שם שמים שבועה או נדר דיבור עדיף שזה עלם האדם. ועוד שם במהר"ל ובמדרכ הש"ס והמות ביד הלשון טבל ועישרה חיים ביד לשון. הגה שכת הלשון הוא המועיל לחול שם תרומה. וה"ה שם שבועה ונדר:

(יג) **ונראה** עוד הוכחה מהא דפשיטא לתוס' מיר ורמב"ן ב"ב מירות א"א ע"י שליח ובס' בית מאיר ס"י ק"כ ס"ד כתב דהא דפשיטא להו הכי. וכן ב"י בה' פסח דפשיטא ל"י כגדר דלא מהני ע"י שליח. משום דכתיב בזה מולא שפתיך תשמור והוי כמלוא שבגופו כגון תפילין דלא מהני בזה שליחות ע"ש. ונע"כ יחא בהפדה דאפלוני תנאי משום דבהפדה לא כתיב דיבור וסגי בעלי ואכלי דהוכחה שהפך בלבו סגי. ע"כ אפשר שיועיל בו שליחות ואי מועיל כתיבה הא כתיבה מעשה שחוק לגופו. ולרמב"ם הבעל לריך לכחוב הגם וכתיבת סופר מהני מדין שליחות. וא"כ מ"ס לא יועיל כיון דלא לריך שהי' בגופו וסגי אפי' במעשה מוכיח שחוק לגופו. ואפי' עשאו שליח בגופו כשכיל זה לא יגרע ופשוט. ומשמע דכתיבה לא מהני:

(יד) **האומנם** כי בפסקי מהרא"י ס"י רנ"ד כתב ובטורח יש לנו רא"י מן התלמוד שיוכל השליח להקים איסור על המשלח. ובסוף דבריו כתב רא"י מהא דנשבעו להם הנשיאים. ואינהו הוי אפטרופסים ושלוחים של ישראל [ע"ס העיר] אך ידוע שמה"ד לא ראה ספרי הרמב"ן ואולי גם תוס' מיר לא ראה. ולדברי ראשונים אנו שומעין. והרא"י מבי נשבעו נשיאי העדה יש להשיב ע"ז בפשיטות. שהרי הרמב"ם כתב פ"ה מה' שבועות שאם נשבע על חבירו שיעשה דבר או לא יעשה אין חבירו מחויבין לקיים שבועתו ואם קיים ה"ז משוזה ואף אם לא קיים אין הנשבע לוקה משום שבועת שוא דהוי התראת ספק שגא יקיימו האחרים. ע"כ כשנשבעו הנשיאים שישאל לא יתנוס אף שאין השבועה חל על ישראל. מ"מ לא הכוס שלא יעברו הנשיאים על השבועה וזה פשוט:

וירפנינו יתבאר דאפשר שאין מחלוקת בין רמב"ן ותוס' בין מהרא"י. והנה הדברים נראין שאין השבועה חל בכחב:

(טו) **אך** בתש' הרי"מ גאש ס"י קכ"ז אם כתב בכחב ידו שבועה ונתן לו כתיבת ידו חייב הוא לקיים מה שנשבע ואפי' לא הוציא שם שבועה מפיו. ואם לא קיים דינו מסור לשמים. אבל אין לחייבו דבר בידי אדם הואיל ולא הוציא שבועה מפיו עכ"ל. ולריך ביאור שורש דברים אלו:

(טז) **ונראה** דהנה נתקשה המל"מ פרק י' מהל' מלכים בשבועות שקודם מתן תורה אברהם ויחא לאבימלך. עשו ליעקב. אליעזר לאברהם. הלא שבועה אינה מ"י מלוות שגלגלו ב"ג. וליקשה עוד על שבועה הר סיני שהוא יסוד קבלת התורה. והרי כ"ז שלא קיבלו התורה לא גלגלו על השבועה. ועוד שאפי' הי' מלווים. מ"מ כל כח השבועה משום שמלוה לא יחל דברו ומה יוחר אזהרה זו משאר אזהרות שבתורה. ומה יוסף כח השבועה באזהרות שבתורה כיון שהשבועה ג"כ אינה רק אזהרה:

(יז) **אשר** ע"כ נראה כרוון של דברים. דודאי מי שנשבע לאחר. זה הסברא מוכרעת שמחויב לקיים

(א) וכיוצא בזה בחי' הרצ' כהדרין (ס"א:) בשם הר"ד ז"ל בעיבור ע"ז מיראה מות אם אחר צפיו שמקבלו עליו באלוה חייב מיתה. אך אם לא אחר רק שאנסוהו לזבח ולקטר לע"ז וזבח וקטר פסור. ועובד ע"ז בסתם אף שלא אחר מסתמא קיבלה עליו באלוה. אבל זה שאונס ה"י ה"ן שום אומדנא שקיבלה עליו ופטור. ה"נ כג"ד חמש בנשבע או נדר בפירוש אף שאונס חל השבועה. אבל בכתב. בעלמא חל השבועה משום דקיס לן שמתרלה. אבל באונס אין שום אומדנא שמתרלה ולא חל השבועה:

(ב) אך הא דמסיק ברייתא דעד שיטעמו קולו לאפוקי מדר' כהנא. כתב הב"ש סי' ק"ב סק"ח בסה"ד דאפשר לא קי"ל כברייתא זו גם לענין כתיבת חרש. ואפשר דהילכתא כר' כהנא וכתיבה היינו דיבור ממש. וכן משמע ברמב"ם שכתב חרש אין סומכין על כתיבתו. ולא כתב חרש שנרש ע"י גט הגט בטל. ואף דבשבועה מ"מ לא מהני מדכתיב לבטא בשפתים. מ"מ בנשבע לחבירו מהני כג"ל. וכיון דחשיב כמדבר ממש לא יושיל מה שאונס. כיון שאינו אומר בלבו היום. האמנם כי לדעת מהרל"ב סי' כ"ז בשם א"י מגדולי אחרונים שהביא כ"ח דכל שבועה באונס ה"י רק דרבנן ה"י ספיקא דרבנן כיון דמספקא לן אי הלכתא כר' כהנא. אך קשה לי להעמיד יסוד על דעת מהרל"ב וכו' כג"ל מה שאין לו יסוד מראשונים:

(ג) ויש מקום אחי עוד להחיר אף לר"כ דכתיבה כדיבור דמי. עפ"מ"ש בתשו' רעק"א דאי כתיבה כדיבור קשה איך מותר לכתוב סת"ם והא הוגה שם באותיותיו. וז"ל שאם דעתו שלא יהי' כדיבור לא ה"י כדיבור ע"ש. וז"ל עוד דאף בסתמא אם לא ניחא לי' שיהי' כדיבור לא ה"י כדיבור ושהרי הסופר אין מחשב כלל אם יהי' כדיבור אם לא ואין לו עסק בזה וא"כ דוקא בסתם שבועה שרולה שיחול השבועה. ודאי רולה שיהי' כדיבור. אבל באונס ודאי לא ניחא לי' שיהי' כדיבור ולא ה"י כדיבור:

(ד) אך גם ע"ז אין להעמיד יסוד דהא דרע"ק דקטניתא הוא בעת גשמי הראשונים שלו. ועל קושייתו מהוגה השם באותיותיו יש להשיב גע'מ"ש בחת"ם סי' רכ"ז ד"ה והגדלה לדבר פשוט דלא שייך מוליא שם שמים לבטלה רק במוציא בשפתיו אבל בכתב ליכא בזיון כלל. כ"כ י"ל בהוגה השם באותיותיו דמחזיר כאילו יש לו חיבור עם עלם הש"ת מ"ז וזה עון פלילי. ואסור להזכיר רק שם א' ד' שאין לו חיבור רק במה שהוא אדון. וכן שם א' לי' במה שמתחבר עמו או במה שהוא דין לו. אבל היגה שם הו"י כאילו ה"י לו חיבור בעלמא וסקל יסקל הא"ש הוא או ידה יירה. וחס לא שייך רק במדבר בשפתיו בגופו. אבל כתיבה נהי דכדיבור דמי במה שהתיבה יולא לפועל מכחו כמו כדיבור. מ"מ אינו בגופו ואינו מתחבר עם השם. וזה פשוט. והא דרע"ק דקטניתא הוא:

(ה) אך נראה להחיר דהנה לריך להבין הטעם מה דל"ל היום כיון דאונס הוא וקי"ל חלוהו ויהיב מתנתו בטלה. וה"נ כיון דאונס הוא ובחנם. יהא נדרו בטל. אך י"ל לדעת חוס' שבועות (כ"ט.) נדרי שוא נמי עובר עליהם לאלתר כמו שבועת שוא. ואף דדעת הרא"ש נדרים דאינו חייב כמו בשבועה. מ"מ מודה דאסור. וע"כ אם ידור ואין לבו לזה הרי ילך:

לקיים וחל' לזה שום אזהרה והיינו שבועה אברהם ויחזק ואליעזר כו' וה"ה הנשבע להקב"ה. אך מי שנשבע לעלמו שלא יעשה דבר או יעשה. בזה אין סברא. כי למו נתחייב. אם תאמר להקב"ה. מניין שהקב"ה חפץ בחיוב או איסור זה. לזה הולכיה התורה ללמוד לא יחל דברו ככל היולא מפיו יעשה. וע"כ ניחא נמי שבועת הר סיני שנשבעו להקב"ה לקיים מצוותיו. וזה מלד הסברא. אך החיוב שמלד הסברא לא מלינו עליו בתורה שום עונש צירי אדם. מעשה ניהא דברי הר"י מנא"ש דבשבועה שקודם מתן תורה לא נזכר בתורה לא ציטוי שפתים ולא "דברו". וע"כ אין חילוק בין בפה בין בכתב. וע"כ בנשבע לחבירו בכתב ידו ונתן לו כתיבת ידו מחייב לקיים. אך אין עונשין אונס צירי אדם כיון דאין בזה לאו ולא מלינו בזה עונש בידי אדם:

(ח) ויש דמיון לזה דברים ואיכא בהדייהו מעות דקאי בחי' שפרע דאין עושה מעשה עמך ולא מלינו שום עונש שמענשין אותו רק דמותרין לקללו. והיינו מזה שאינו עובר על אזהרה רק שעושה מה שישראל בעלמא אין עושים מוסברא. דוק והבן. ה"נ בנשבע לחבירו בכתב שרק מוסברא. ולפי"ז מי שנשבע לעלמו בכת"י לא חלה שבועה עליו כלל ועיקר:

(ט) ורפ"מ"ש נזכר להשוות דברי מהר"א שכתבנו לעיל דמהני שבועת השליח עבור משלח עם דברי חוס' ורמב"ן בנזירות ומשום דההם הוא קאי בנשבע לחבירו דמוציא כתיבה ולא בעי אמירת פיו דוקא ולא ה"י דבר שבגופו ומהני ב"י שליחות. וחוס' ורמב"ן דקאי בקיבל נזירות שהוא לעלמו ובעי אמירת פיו דאיתקש לגדר דכתיב ב"י מולא שפתיו והוא מירי דגופו לא מהני ב"י שליחות:

(כ) ואחר שביארנו דין שבועה בכתב לאורך ולרוחב. נשוב לג"ד שה"י שבועה בכתב וגם אונס. וינה על האונס לבד אין לסמוך כיון שלא אחר בלבו היום. אך בצירוף שניהם יש מקום להחיר. דהנה בגיטין (ע"א.) אחר ר' כהנא חרש שיכול לדבר נהוה הכתב כותבין ונזכרין גט לאשמו. והקשה ר' זירא מהא דאם לא יגיד פרט לאלס דאינו יכול להגיד הא יכול לדבר מתוך הכתב. ותיקן אב"י שאני עדות דתמנא אחר מפיהם ולא מפי כתבם. ובחוס' מוקשה לר"ז דמקשה לר' כהנא ולא למתני' דהא יכול להגיד מתוך הרכנה. ואומר ר"י דמהני' לא קשיא לי' דפשיטא דגבי גט אי"ל הגדה בפה רק שמתרלה כמו שלריך גבי עדות דיבור. אך לר' כהנא דמהני' בחרש להחשב מדבר אי"כ דיבור מעליא הוא ויש לחושבה הגדה עי"ש"ה. ועוד בחוס' (ע"ב.) ד"ה קולו ז"ל דהרכנה דמתני' מהני כמו קול כיון דקיס לן שמתרלה לא בעינן שמיעת הקול כמו תן גט זה לאשתי אם ה"י זכות לה לא ה"י יכול לחזור. ובמסקנא לאפוקי מדר"ב. וא"כ בשבועה אפי' בלא קרא דלבטא בשפתים לא ה"י מועיל רק משום דקיס לן שמתרלה היי"ן דברים שבלב דמוכתן. ממילא בנשבע לחבירו דמהני מסברא וליכא קרא כג"ל בצריכות וקמהני משום דקיס לן שמתרלה. וזה באינו אונס. אבל באונס הא ידעינן דלא ניחא לי'. אך דברים שבלב אינם דברים. וזה באומר. אבל זה לא אחר כלום. רק משום דקיס לן שמתרלה אחי"ן עלה. והרי זה קיס לן שלא מתרלה כהא דקדושין (נ.) כופין אותו עד שיאמר רולה אני. ואמאי הא בלבו לא ניחא לי':

מיקום יג

חזון איש

יורה דעה סימן ב ס"ק בו קטע ראשון

ואם אינו שם כלל ודאזי פסול וא"ל לחסרון נשמה, אבנ' הי חשיב שם לענין חיבור מחירה אכתי פסול משום חסרון לשמה ולכו"ע צענין נשמה בכתובה ובאזכרה, וכמש"כ נע"י, [כ"ה צדורא במ"ס פ"ה דמוחר למחוק].

וכן הא דאמר לק' נ"ד צ' אזכרות שבו לא כתבתי נשמן י"ג שנה נשם כלל וי"ל שנה לשם קדושה, ואפשר שעשה כן צמוד לזיקתו ואפשר בשוגג, מוכיח אי סתמא כשידע שכוח שם חשיב נשמה נ"ל דלא הרגיש כגו בשעת כתיבתו שכוח שם.

(כו) ויש לחמוס על ה"מ פ"א מה' חפנין שלא הזכיר צדורא דין כתיבה לשמה, ולמש"כ לעיל אין סתמא נשמה דהרי קדושה ס"ת היא קדושה מיוחדת שאין צמגלה נסתמא ואין צוממין ויהא כעושה מקדש על מהבונתו ויכוונת לר"ך שיכין נשם קדושה זו וסתמא בוי ככוח מנגה נחיווק, וכש"כ חס סבר צוממא שהיא מנגלה להחלום שאין נהגים ידועה זו צמ"ת וכן אס כיון צדורא שנה חתקדש בקדושה ס"ת, וכן הוי צמגו שלא נשמה ונא הזכיר ה"מ נא צ"ה חפנין ולא צ"ה ס"ת כשמנה דברים בפסולים.

ונראה דה"מ מפרש דכתיבה נשמה ילפין מה' דצרייתה דר"ה דצענין בר קשירה דדבר דלא צענין נשמה וכבר חפ' צכתה להחלום נא שייך למעט נכרי וכמו צמג נר"מ דכבר מנאו באשפה כבר אפי' צכרי כדתיבה גנין כ"ג א', וכן צמגות מ"צ א' צבי למומר דאי פסול נכרי צבי צדורא וידינו משום דצענין כתיבה נמזה וסך דלא קיימא הכי צמקנה היינו משום דלא הוי גמר מזה לא צבי צדורא אבנ' כתיבה של מזה צענין, וצ"ה נוחא קושית תי' ע"ז כ"ז א' למח לר"ך נמעט מין מסור ועכו"מ וכותי וישראל מומר משום שאין צבי קשירה תיפוק ל' שחינו לשמה דכל הוי כיון דלאו וישראל נמזה אין ראוי לעשות לשמה ותיורי' דעיקר קרא לעצד ואשח' והוי אבנ' גררר נקטינהו, אבל נא לריבין ל' דהאי קרא צממא מלמדו דין לשמה.

וכיון דעיקר לשמה מהבא גמריין וצמ"ה לא הזכיר צדורא דין כתיבה נשמה של וישראל אלא פסול כל הפסולים שאף אס עושין נשמה אין צממאיהם לשמה, גם ה"מ הביא דין פסול של אלו דלאו צבי קשירה ומומלא משמח דין לשמה.

ואפשר דמש"כ ה"מ פ"א מה' חפנין בע"ז וצממא כתיבה נא היתה לו כונה וכתב אזכרה מן האזכרות שבהן שנה לשמה פסוגין ר"ל או כתב אזכרה כו', ואי כונה כ"ה דוקא על אזכרה אינו מחויב למח הקדים ככתב בלא ויחשבה שאין זו סיבה לאזכרה כגו וי"ל למומר שכתב אזכרה שנה צממאיה.

(כז) ס' ק"י"ט ס"ת החשוד ענ' הדבר אינו נאמן עליו אפי' בשבועה, הש"ך כתב החשוד דהוא חשוד על השבועה משום דמושבע ועווד הוה, ויש לנ"י א"כ הדין נותן דכגו עבירה קלה שטעה יח' פסוג לשבועה וצמ"מ כ"י ל"ב אוחא רק דאס עשה עבירה שפסוג בה נעדות מפסג לשבועה וידינו עבירה שלוקין עליו כמבואר ס' ל"ה, ונראה דאש"ג דהשבע מש"ע ע"ד וע"ד הויקוס לשמיר התורה בדאמר נדרים כ"ה א' מ"מ אין דורות הבאים צאוסור שבועה ממח אלא צרית ומ"מ הוא בשבועה אבל אין חייבין עליו משום שבועה דא"כ כל ל"ה שאין צה מיקות ליתרו צו משום שבועה ויגיקר, ועוד הא לא חלה שבועה על איסור משים אין אצמ"א אלא נראה הא דהזכירו צמ"ה נדרים ח' א' שבועות כ"ב צ' מכות כ"ב א' מושבע ועווד הוי לאו דוקא אלא מוזכר ועווד הוי אין שבועה חלה.

והא דאינו נאמן אף בשבועה אינו משום שחשוד על השבועה, אלא שאין דין ע"א נאמן צאוסורין אלא צממא ענ' הדבר וכו' נאמן עליו, אבל ברכות שבועה להכריע שהבשר כשר לא סגי שאין בלן עדות של ע"א אלא הוכחה צממא מזה שנשבע ואין זו מספקת לעדות צאוסורין, ונראה דאח' שנשבע שלא יאכל כשר זה ויתעורר הכשר ואינו מוכיח וצ"ה שחולל נכילות לחיובין להביא חיזה כשר המותר נאמן אפי' למ"ד החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו, דהכא אינו חשוד על השבועה, ואש"ג דהוא פסוג נעדות ופסול לשבועה ממון, החס בשבועה ממון נמנה לו חורב

דאש"ג דצענין השבחה חפ"ז וכן נפסוג עדות לר"ך תשובה גמורה ויומיר נעכ"י"ה שבה וחומר שבה ידיו עדיין הוא פסול נעדות, וי"מ דעת ה"ר דצענין שבה דנו במורה נבכ"ת אינו חלל כ"ז שבה ויסור לעצירתה אבל כגו שמתרפה מעבודתה ומומלא צפוי טיור שבה ויכודי חין דנו חז כמומר נכ"ת אלא כצטל עבירה פרעיה, ונחמרה יש נממד מזה ק"ו נמחג שבה שישמר שבה חתה ויכיר יימנהבה חפני חיסיר שבה דאש"ג דהוא צדורא שאין זה תשובה ניוירה יי"מ נא הוי חתה כצמג עבירה חרתה אבנ' חין כלן דין ויויר וי"ע.

ואפשר דה"ר נא קאמר חתה שחינו עושה י"ג וכמו שהזכיר שם, חז' נח נכשיר שחינו וכן וסתמא.

ומדברי ה"ר צ"ח ז"ל שכתב יענין חינוג שבה והעצרת דברי ח"ג כו' וכמש"כ נע"י, נראה נכחורא דאינו מחמין צדורא ח"ג לא וכו' צמג חתה שיומלא צפוי ג"פ וי"ע.

(כח) **גיטין** מ"ה צ' כל שיטתו בקשירה ימח כתיבה, הוי דרשה הנכחת היא וכדמיינה נה בגמרא תנחת מ"צ

וכתי חתה ימח חית ל' דצענין כתיבה לשמה יימנערוך האו קרה ייפסג נשום ושבדים וקטן שגדול עומד ע"ג דאין כחן חסרון נשמה ופסוג נשום שאין צבי קשירה, אבנ' עכו"מ ומומלא ח"ל נחפסגיהו ימים שאין צבי קשירה דנחמ"ה פסוגין משום חסרון נשמה, כן כתב ח' ע"ז כ"ז ח', וכן מוזכר צמגין דהוי נא צבי נשמה נמזה דפרק ורש"ג עיבוד לשמה צבי כתיבה נשמה נא צבי חניח פסיקת נ"י דהוי לאו צבי לשמה נמזה, ונראה דהוי משום דחשדין ל' שאינו כותב לשמה חלל שאין מחשבת עכו"מ כלום צדורא דצענין מחשבת נשמה.

והא דחיר ע"ז שם דמיה כשרה נר"י צממ"מ חפ"ז דפוס: צממ"י משים שחל שלא לשמה פ"י ח' ע"ז שם חשום דמיהל סתמא נשמה, וצדורא דסתמא נשמה כבר גס צממ"מ, ויהא דפרק צמגין ורש"ג עיבוד נשמה צענין כתיבה נשמה נא צענין היינו דכתיבה חין סתמא נשמה, וידינו דקשה נא צמגין ד"ה עיבוד. יחי פסיקת נ"י דכתיבה אין סתמו לשמה.

והא דפרק ורש"ג דצבי עיבוד נשמן קושטא דמנחא קט דרש"ג סבר דגס עיבוד נשמה צענין אבנ' כתיבה לשמה נכח מין דפלוג כחש"כ ה"ה סיבה ע' א', וכן החזירות לריבין נשמה נשם קדושה אזכרית, ולחיל דמסור דחירי צגר שחור לסורו הא דחתי קורין צו ימח צכרי חירי וכמש"כ נע"ל סק"כ.

והרא"ש צ"ה ס"ת ס' ג' פירש ה' דכבר עכו"מ צממ"ה חירי צממ"ה נדעת וישראל ויחש"ג דאמר גנין כ"ג ח' דעכו"מ חדעתא דנפשי' עיבוד היינו דדבר הנמשך אבל דבר הנעשה ייח' נחשבה עשייתו ענ' דעת הינוה, וכן הכשר הר"ה ש עיבוד ע"ז נכרי, וכו' צממ"ה ס' י"א ס"ב וכו', וכו' צממ"ה יי"ב וכו' רב נמח ע"ז נכרי יתד לנשח מנעט ל' חקרת, וקשה לפרש"י סוכה ע' ח' דגס רב כ"ג דצענין העלה לשמה ח"ך כשר צממ"ה, ומח חר"ה להרא"ש דהעלה נכגד מהני עומד ע"ג, אבל ה"מ פ"א ח' חפנין ה"ה ס"ל דעת ח' דחין כשר עכו"מ אלא צממ"ה דסתמא נשמה, ויפשר דרצ ס"ל דא"ג הענה נשמה ויפשר הא דאמר רב נשמה מן הקולין ומן הנימון כו' צממ"ה חוהרר וכמש"כ ה"ה סוכה שם, כל זה פירש הגר"א שם.

מיהו החילוק בין עו"י לגט ל"ט דגס עו"י נמשכת ואי משום שח"ל כונה חלל צממ"ה ואח"כ חתמ"ה ע"ד ראשונה וכמש"כ הגר"ה שם הא גם צמג כן ומל' הגר"ה יחממ' דבגט לא סגי בסתמא, וזה דבר מחודש שאס' הסיה דעתו ומוממא נשמה רגע חתה יפסל וכבר נתקשו צמג אחרונים ז"ל וכמש"כ צממ"ה כו' י"א ד"ה וישראל. **גיטין** ס' א' הרי שבה לר"ך להכריז חתה השם וצממ"ה לכתוב יחודה כו', לקמן ס' קס"ד סק"ג ח' כחוד דהיכא דנו נכתב כלל נשם שם מותר למחוק אבל אס נכתב לשם שם אבנ' לא נכתב לשם קדושה אסור למחוק, ויש לע"י דהאי אי מותר למחוק כיון דלא נכתבין כלל לשם, ח' דנמח כיון דהו מקומה של שם וחילו ידע הוי מקדשו חשיב שם לענין איסור מחירה,

מקום יד

מנהח שלמה

קמא סימן נב איתא ד"ה ודנה עד איתא ד"ה אד

לקיים את המצוה דסובר הר"ן שלא נתמעט מדרשא דמה הטבה רשות כי אם לענין קרבן אבל לא לענין הלאו של בל יחל וכן סובר גם הר"ה (פ"ג דשבועות).

ב.

גדר האלה ושבועה דערבות מואב

ולכאורה קשה הרי אמרו בנדרים (כ"ה ע"א) דמשה רבינו השביע את ישראל בערבות מואב על דעתו ועל דעת המקום לקיים את התורה, ואף שכתבו התוס' (שבועות כ"ט ע"א ד"ה כשהשביע) "קצת קשה מה היתה מועלת השבועה כמו שהיה ירא שיעבדו עבודת כוכבים כמו כן הי' לו לירא פן יעברו על השבועה", עיי"ש במהרש"א שכתב "דהשבועה עצמה היא קבלת התורה ואי לאו השבועה בדיבורא בעלמא ליכא קיבול ולא היו נעשים אם יעברו עליה". ולפי"ז קשה דנמצא שכל העובר על עשה עובר גם על לאו דשבועה ובל יחל, וכן קשה מהאלה והשבועה שקיבלו עליהם בימי עזרא.

ונראה דגם בזה צ"ל שהשבועה היתה רק באופן כללי לקבל עליהם עול תורה ומצוות אבל לא להוסיף חומרא בפרטי המצוות לעבור בלאו גם על מה שהוא רק עשה, ואין הכי נמי דמי שפירק ממנו לגמרי עול תורה ואינו רוצה כלל לקיימה אפשר דשפיר עובר גם אלאו דשבועה שבערבות מואב. וכע"ז כתב המשנה למלך (פ"ד משבועות ה"א) דאף שבלשון בני אדם גם פחות מכזית נקרא אכילה, מ"מ בנשבע שלא לאכול טעמא דפטור בפחות מכזית הוא משום דסתמא לא נתכוין לאסור על עצמו אלא כשיעור איסורי תורה ולא יותר ממה שאסרה תורה.

ועיי' גם בשאגת אריה (קו"א ס"א) שכתב דכמו שתלמוד תורה נדחית מפני כל מצוה משום טעמא דאל"כ כל המצוות מה תהא עליהן, ה"ה נמי במי שנשבע ללמוד תורה דאי מתרמי לי' מצוה אחרת נפטר גם משבועתו משום ד"מאי אולמא שבועתו משבועת הר סיני שמבטל מתלמוד תורה בשביל קיום המצוה", ואפילו אם נשבע על זמן מסוים ללמוד בו זה הפרק מכל מקום כיון דבנדרים הולכים אחר כוונת הנודר תלינן דלא היה בדעתו לחייב עצמו ללמוד בשעה זו טפי ממה שחייבתו תורה עכ"ד.

אך צ"ע דבשו"ע (יו"ד ס"י רל"ח ס"ד) "אמר שבועה שלא אוכל נבילות וטריפות ואכל אינו חייב משום שבועה שהרי מושבע ועומד מהר סיני הוא", וכתב ע"ז הש"ך (סק"ה) "נראה דנפק"מ האידנא לענין חולה שמותר להאכילו נבילה שאינו צריך להתיר שבועתו, מיהו היינו בנשבע כשהוא בריא דהיה אז אסור בנבילות וטריפות" וכו'. וקשה דאף אם היינו אומרים דחייל שבועה על

מדבריו בפנים מאירות ומסבירות, והנני להעיר בזה דברים אחדים.

כת"ר מביא מהתומים (סי' ס"ז ס"ק ח') דאף שידוע שזמן הפרעון הוא קודם שביעית ונשבע לפרוע לאחר שביעית אע"ג שידוע דשמיטה שבינתיים יפקיע את החוב, מ"מ אמרינן שהוא חושב דמסתמא יכתוב המלוה פרוזבול ויתחייב בתשלומים אבל אין כוונתו להתחייב בפרעון גם אם שביעית תפקיע החוב, וכן מביא כת"ר מהמהרי"ט (ח"ב ס"י כ"א) דכתב נמי דאמדינן דעתי' "שלא היתה השבועה אלא לזרז הפרעון כל זמן שהוא חייב" אבל לא שיצטרך לשלם חוב שאינו חייב.

והנה כעיי' אמרתי על מה שמחדש הגאון בעל בית הלוי (ח"ג סימן א' אות ו' ס"ק ה') דלפי מה דקיי"ל שקדושה שניה לא בטלה אמרינן נמי דמה שחייבים עכשיו בתרומ' ושביעית ה"ז נמשך מהשבועה שנשבעו ישראל בימי נחמיה, ולפיכך יש להם שפיר כל חומרי דאורייתא גם בזה"ז הואיל והוא מחמת קבלת אבותינו בימי עזרא כאלה ובשבועה. ולענ"ד הוא תמוה דנראה דכמו שאמרינן באיסורי דרבנן דאף להרמב"ם (ספר המצות שרש א') שהעובר עליהם עובר גם אדאורייתא בלאו של לא תסור אפי"ה אמרינן שפיר ספיקא דרבנן לקולא וגם מותר לעבור על שבות עובר חולה שאין בו סכנה, והיינו משום דהפה שאסר הפה שהתיר ומעיקרא לא גזרו אלא על ודאי ולא על ספק וכן גם במקום חולי מעיקרא לא גזרו רבנן, וה"נ גם כאן כשתיקנו עזרא וסיעתו לחייב בתרומ' ושביעית מסתבר שלא נתכונו כלל להעדיף תקנה זו על שאר תקנות נביאים ולעשותן ממש כדאורייתא ולכן כל מה שמקילים בדרבנן אפשר שפיר להקל גם בזה, ורק מי שמזלזל בזדון בתרומ' ושביעית במקום שהוא חייב מעיקר הדין אפשר דיתכן לומר שבכה"ג עובר שפיר גם אדאורייתא כיון דאיכא נמי אלה ושבועה.

דונמא לכך משטר כתובה דנראה שלמ"ד דחיוב כתובה רק מדרבנן דה"ה נמי שאף אם חייב עצמו בשטר ובקנין אפי"ה אמרינן דלא נתכוין כלל לחייב את עצמו אלא באותו החיוב שתקנו חכמים על כתובה ולכן אף גם במקום שכותבין כתובה אין הבעל חייב בכתובת אשתו אלא מדבריהם ונותן לה תמיד ממעות ארץ ישראל ולא ממעות קפוטקיא כדתנן (כתובות ק"י ע"ב).

וכן הנשבע לצום ביי' בתמוז ג"כ נלענ"ד שכוונתו רק לזרזי נפשי' לא לזלזל בדרבנן, אבל אם יהי' חולה אע"פ שאין בו סכנה אינו צריך להשאל, כי לא נתכוין לחייב את עצמו אלא במה שבלא"ה כולם חייבים מדרבנן ורק אם הוא בריא ועובר ע"ז עובר נמי אדאורייתא. וכן מצינו בנדרים (ח' ע"א) לענין שבועה